La reforma universitària de Wert afavorirà el negoci dels màsters

Màsters a 5.000, 10.000 i fins a 20.000 euros. No es tracta de cursos en escoles de negocis, sinó d'una realitat creixent a les universitats públiques catalanes. El pla de reforma universitària conegut per 3+2 que acaba d'aprovar el Consell de Ministres afavorirà la proliferació d'aquests màsters en l'educació superior. Un entramat de fundacions i empreses adscrites, controlades per l'elit del professorat, es beneficien d'un sistema desregulat. Actualment, els privats ja són el 58,7% de l'oferta de màsters de les universitats públiques catalanes.

Text: Laia Altarriba / Il·lustració: Jordi Borràs

El passat 30 de gener, el Consell de Ministres espanyol va aprovar una reforma dels graus i màsters universitaris. Poc després, el mateix rector de la Universitat de Girona (UdG), Sergi Bonet, piulava telegràficament la seva preocupació a través del seu compte de Twitter: **"Preocupat pel Decret 3+2. Precipitació abans de fer una avaluació seriosa del 4+1. Greu perill de disminució del finançament de les universitats. Risc de caure en la privatització dels màsters. Manca d'igualtat d'oportunitats per assolir aquesta etapa a les universitats públiques".** I hi afegia: "Ens mantindrem ferms amb el compromís d'una universitat pública, crítica i compromesa socialment". Quan Bonet alerta de la privatització dels màsters que ofereixen les universitats públiques, es refereix a una tendència que ha anat guanyant pes els darrers anys i que amb el nou canvi impulsat pel ministre espanyol d'Educació, Cultura i Esport, José Ignacio Wert, encara pot agafar més volada: la creixent aparició de màsters propis.

Imagineu-vos un administratiu d'una universitat catalana. Imagineu-vos que aquest funcionari, durant les hores que passa a la universitat, es dedica a muntar una gestoria. Imagineu-vos que aconsegueix que la universitat li contracti els serveis d'aquesta gestoria perquè s'ocupi de part de la feina administrativa. I que d'aquesta manera mantingui el seu sou públic íntegre i hi sumi uns quants centenars o milers d'euros. I ara imagineu que no es tracta d'un administratiu, sinó d'un professor. Doncs resulta que no és cap imaginació, sinó una pràctica cada vegada més estesa dins de les universitats catalanes: **l'oferta de màsters a través d'empreses i fundacions amb el segell d'universitats públiques** però que serveixen de sobresou per a professorat que ja té un salari públic. La reforma universitària que acaba d'aprovar el Govern espanyol, **amb el vistiplau de la Generalitat de Catalunya**, permetrà que això encara sigui més habitual.

Quins canvis comporta la reforma?

Consultat per CRÍTIC, el secretari d'Universitats i Recerca, Antoni Castellà, explica que **a Catalunya l'aplicació efectiva podria ser el curs 2016/2017**, "tot i que el pròxim curs 2015/2016 ja es podria oferir algun grau de 180 crèdits", i hi afegeix: "L'objectiu final és que, tot respectant l'autonomia universitària, es consensuï una oferta de sistema, un model de país".

Tanmateix, ahir mateix la **Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles** (CRUE) va aprovar per àmplia majoria una moratòria en una assemblea extraordinària i no oferiran els graus de 3 anys fins al curs 2017/2018.

La reforma consisteix en la **implantació del sistema conegut per 3+2**. És a dir, que els graus (les llicenciatures actuals) passen de 4 a 3 anys i els màsters (el tram d'especialització de la carrera) passen d'1 a 2 anys. Això és el plantejament general, tot i que els graus de les professions regulades com infermeria, algunes enginyeries, farmàcia o medicina mantindran la durada actual. El nou model és d'aplicació voluntària i seran les universitats les que decideixin o no aplicar l'esquema 3+2.

El **professor de la Facultat d'Humanitats de la UPF Jordi Mir**, que està vinculat a l'Observatori del Sistema Universitari, alerta que aquesta voluntarietat d'implantació del 3+2 pot provocar competència entre les universitats i que escullin el nou model per poder oferir graus més barats i atraure més estudiants. I és que, segons Jordi Mir, des de fa temps "estem instal·lats en la idea que l'important és treure's el títol". Aquest plantejament, el comparteix **Joan Manuel Tresserras, exconseller de Cultura i professor titular del Departament de Mitjans, Comunicació i Cultura de la UAB**: "D'ençà de la implantació del *pla Bolonya*, la valoració del coneixement ha anat quedant relegada i sembla que el més important sigui complir el pla burocràtic que tenim molt detallat formalment; però aquesta rigidesa i burocratització està matant la universitat".

Encariment de l'oferta pública

Els graus i els màsters que ofereixen les universitats públiques es regeixen per uns preus fixats amb uns topalls mínims i màxims que estableix cada any la Generalitat de Catalunya. El decret 92/2014, de 17 de juny de 2014, que és el vigent, estableix que **els estudis de grau han de tenir un cost per a l'alumne d'entre 19,6 i 39,5 euros cada crèdit** en funció del grau d'experimentalitat i de si estan adaptats o no a l'Espai Europeu d'Educació Superior. **Els màsters universitaris oficials han de tenir uns preus que poden variar entre 41,1 i 65,8** euros cada crèdit. Si tenim en compte que cada curs equival a 60 crèdits, els estudis de grau actualment poden costar per a un estudiant entre 1.180 i 2.371 euros per curs. Pel que fa als màsters universitaris, tenen un cost d'entre 2.470 i 3.952 euros.

La **secretària d'Estat d'Educació, Formació Professional i Universitats, Montserrat Gomendio**, ha assegurat a la premsa que les famílies estalviaran diners amb la reducció de 4 a 3 anys per als graus. I el ministre Wert ha posat xifra a aquest suposat estalvi global: "150 milions d'euros". Hi coincideix Antoni Castellà quan argumenta que **"si un estudiant cursa un grau de 3 anys, serà més barat que actualment"**. I hi afegeix: "Depenent dels casos, hi haurà estudiants que no facin cap màster, o que facin un màster d'un any de durada. Ningú diu que el sistema passi a ser un 3+2; només s'està introduint la possibilitat d'oferir graus de 3 anys, amb el consegüent estalvi per a l'estudiant que pagarà un any menys perquè perfectament el sistema tolera el 3+1".

Però, **si bé és cert que s'abarateix l'accés al títol de grau, també ho és que es redueixen els coneixements impartits**. El sindicat CGT de la UAB ja va advertir al passat mes de novembre de les conseqüències negatives que podia comportar el 3+2 tant per als estudiants com per al professorat més precari. **Marta Padrós, professora associada i delegada sindical de la CGT-UAB,** alerta que "si es passa a graus més generalistes, els estudiants es veuran forçats a cursar els màsters per poder tenir accés al món del treball, i això encarirà encara més la universitat pública". Jordi Mir, de la UPF, hi coincideix: "Per mi, la gran objecció no és tant el què, sinó el com. És a dir, que em sembla bé anar a un 3+2 o 3+1, però com ho fem? **Amb les matrícules que estem cobrant ara, la reforma comportarà augmentar encara més les barreres per accedir a la**

universitat".

Privatització de l'oferta: els màsters propis

Actualment, el conjunt d'universitats públiques catalanes (sense incloure-hi la UOC) **ofereixen un total de 1.055 màsters**. És a dir, cursos d'especialització majoritàriament de 60 crèdits (un curs acadèmic), tot i que n'hi ha algun una mica més llarg. **D'aquests, 435 són el que s'anomenen màsters universitaris oficials**, és a dir, que estan acreditats per l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU) i s'han de cenyir al preu públic. Però també **hi ha 620 cursos coneguts per màsters propis, que en aquest cas no tenen cap límit de preu**, més enllà que la universitat on s'imparteixen ho aprovi i hi posi el seu segell. Això significa que actualment les universitats públiques ja ofereixen més màsters propis que no pas oficials, és a dir, el 58,76% de l'oferta d'aquests centres.

Oferta actual de màsters a les universitats públiques catalanes

Universitat	Màsters Oficials	Màsters propis
Universitat de Barcelona	139	282
Universitat Autònoma de Barcelona	130	153
Universitat Politècnica de Barcelona	68	47
Universitat Pompeu Fabra	70	87
Universitat de Lleida	33	2
Universitat de Girona	44	38

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de l'AQU i de les informacions facilitades per cada universitat

Entre els màsters que ofereixen les universitats públiques catalanes, alguns es mantenen dins dels preus públics que marca la Generalitat, però també n'hi ha que tenen preus molt elevats. Entre els més cars que actualment s'imparteixen destaca el Màster MBA part-time, de la UPF, que té un cost de 27.650,00 euros per 90 crèdits. El segueixen amb 60 crèdits el Màster en Ciències Bàsiques Aplicades en Ortodòncia, de la UAB, amb un cost de 20.000 euros i el Màster en Dret Econòmic Internacional, de la UB, que té un preu de 19.000 euros.

Màsters propis més cars de cada universitat pública catalana

Universitat	Màster	Direcció	Preu	Crèdits
UB	Màster en Dret Econòmic Internacional	Ramon Torrent Macau	19.000 €	60 crèdits
UAB	Màster en Ciències Bàsiques Aplicades en Ortodòncia	Alfonso Rodriguez Baeza i Jose Duran Von Arx	20.000 €	60 crèdits
UPC	Màster Barcelona-Mediterranean Cities	Eduard Bru Bistuer	14.000 €	60 crèdits
UPF	Màster MBA part-time	Jordi de Falguera	27.650 €	90 crèdits
UdG	Màster en Arts Culinàries i Direcció de Cuina	José Hernández García	8.130 €	60 crèdits
URV	Màster en direcció i gestió d'empreses MBA	Joan Ramon Alabart Córdoba	7.320 €	60 crèdits
UdL	Màster en Bioconstrucció (no presencial)	Petra Jebens	4.250 €	60 crèdits

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades universitàries

Cal dir, però, que **alguns màsters propis mantenen la política de preus dels màsters oficials** i,

per tant, no augmenten els costos per a l'estudiantat malgrat poder-ho fer per llei.

Marta Padrós, de la CGT, explica que el professorat té fixat un límit d'hores de docència que pot impartir als màsters públics. Això limita el nombre de màsters que poden oferir els departaments, especialment tenint en compte que les plantilles estan cada vegada més ajustades. En canvi, no hi ha límit per impartir classes en màsters propis, i això és un dels factors que fomenten que proliferin davant de les demandes d'especialització. **Fins al 2011 sí que hi havia un límit: la docència en aquests cursos no podia superar 2,5 vegades el sou brut**. Però, a través de diversos canvis legislatius recents (la Llei de ciència i tecnologia, les modificacions introduïdes a la Llei orgànica d'universitats i la Llei d'economia sostenible), el Govern espanyol ha eliminat la delimitació.

Un altre obstacle per als màsters oficials és que obliguen a tenir un mínim d'estudiants per impartir-los, que gira al voltant dels 15 alumnes. Marta Padrós considera que la mesura pot tenir sentit quan, per exemple, tres universitats diferents ofereixen el mateix màster, però hi ha ensenyaments que són molt específics i que la professió els necessita, i si no s'arriba al límit de matriculats i es tanquen, el departament es veu forçat a obrir-ne un de propi. El que succeeix en aquests casos és que s'ofereixen a preus públics.

D'altra banda, Joan Manuel Tresserras, de la Facultat de Ciències de la Comunicació, hi afegeix un altre element que ha afavorit els màsters privats: **"Hi ha una rigidesa molt gran en els requisits per impartir classes en els cursos públics. I això comporta un desajustament entre l'oferta i la demanda**. Com pot ser que a la nostra facultat no puguem contractar el millor *comunity manager* actual? No només s'ha de mirar si algú té l'acreditació; cal valorar altres aspectes si volem tenir els millors de cada àmbit".

Qui es beneficia del 3+2?

Els màsters propis, els coordinen o dirigeixen principalment professors titulars del mateix centre on s'imparteixen. Aquests funcionaris mantenen íntegre el seu sou, però a banda poden gaudir d'uns ingressos extres gràcies a aquests cursos. A més, en algunes universitats, com la UAB, han aprovat una normativa que permet que un professor pugui reduir la docència a l'oferta pública (al grau o als màsters oficials) gràcies al fet que fa classes en màsters propis, però alhora mantenir íntegre el 100% de salari públic.

Els diners que inverteixen els alumnes en els màsters propis es destinen a pagar a les persones que els dirigeixen o coordinen, a retribuir el professorat que imparteix les classes i a pagar el cànon que fixa cada universitat. La secció sindical de la CGT a la UAB ha denunciat en diverses ocasions que en aquesta universitat **hi ha almenys 25 professors amb sobresous superiors a 100.000 euros l'any**. Això és possible perquè no hi ha cap normativa que ho reguli. Marta Padrós hi afegeix: "El professorat que veu en els màsters una opció per lucrar-se ha tendit els darrers anys a la creació de fundacions o empreses adscrites a les universitats que, en ser entitats jurídiques amb personalitat pròpia, poden establir els preus que volen i també com paguen als responsables i al professorat".

En trobem exemples a les principals universitats públiques catalanes. **A la Universitat de Barcelona (UB) destaca un professor com a director de set màsters propis que s'estan impartint aquest curs 2014/2015**. Es tracta de Santiago Suso Vergara, professor titular del Departament de Cirurgia i Especialitats Quirúrgiques de la UB. El preu d'aquests cursos varia entre els 3.000 euros i els 9.600 euros.

Màsters de la UB que gestiona BarnaClínic per al curs 2014-15

Màster	Cost	Crèdits	Direcció
Fellowship en cirurgia artroscòpica	9.600 €	60	Santiago Suso i Sergi Sastre
Fellowship en cirurgia de la mà	4.130 €	60	Santiago Suso i Àngel Ferreres
Fellowship en traumatismes de l'aparell locomotor	5.286 €	60	Santiago Suso i Salvi Prat
Fellowship en infecció osteoarticular	6.840 €	60	Santiago Suso, Juan Carlos Martínez, Guillem Bori i Alejandro Soriano
Fellowship en cirurgia del peu i turmell	3.000 €	60	Santiago Suso, Pablo Fernández de Retana, Jorge Asunción i Daniel Poggio
Fellowship en cirurgia de raquis	9.600 €	60	Santiago Suso i Salvador Fuster
Fellowship en cirurgia reconstructiva de l'adult	6.840 €	60	Santiago Sus, Xavier Gallart i Francisco Maculé

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la universitat

Resulta que Santiago Suso no solament és professor de la UB, sinó que també forma part de **BarnaClínic, una societat anònima integrada en la complexa estructura de l'Hospital Clínic** i que el 2012 va declarar una xifra de negoci d'11,88 milions d'euros. Precisament, al maig de 2010, l'aleshores rei espanyol, Joan Carles I, es va haver d'operar d'un nòdul al pulmó. Alguns mitjans van subratllar que l'havien intervingut en un centre públic, perquè va ingressar a l'Hospital Clínic, però en realitat el van atendre a BarnaClínic. De fet, al passat mes de juliol, la patronal sanitària ACES va demandar BarnaClínic per "competència deslleial", ja que utilitzen els recursos públics del Clínic per fer-hi activitat privada. Doncs no solament utilitzen recursos públics per atendre pacients il·lustres, sinó que a les mateixes instal·lacions és on imparteixen els màsters que tenen el segell de la Universitat de Barcelona.

Un cas similar el trobem a la UAB. Lluís Jovell figura a la web d'aquest centre com a coordinador de tres màsters propis relacionats amb la gestió empresarial. Un aquests té l'opció de format *on-line* o presencial i simultanieja diverses edicions del mateix curs alhora. El més car és el Màster en Direcció i Gestió d'Empreses Internacionals (semipresencial), amb un preu de 5.180 euros, o el Màster en Administració i Direcció de Comerços i Distribució-Màrqueting i Vendes, per 5.170 euros. Tot i que Jovell és professor titular de l'Escola Universitària de l'Autònoma, tots aquests cursos superiors que tenen el segell de la UAB els gestiona a través de la seva empresa PMasters.

Els beneficis que pot generar un màster s'han convertit en **un atractiu també per a persones que no formen part de les universitats públiques**. Com no hi ha normatives que estableixin qui pot dirigir un d'aquests cursos, n'hi ha que al capdavant tenen persones que no són professors de la universitat que hi posa el segell. Per exemple, alguns dels màsters propis de la UPC relacionats amb administració i direcció d'empreses els ofereix **EUNCET Business School**. Aquest centre es presenta com una universitat privada i té caràcter mercantil com a SL. Doncs dels vuit màsters que gestionen, el de Coaching & Business (té un preu de 4.950 euros) el dirigeix Ana Riesco, que no forma part de la plantilla de cap universitat pública catalana.

La Pompeu Fabra, pionera

Jordi Mir explica que la Universitat Pompeu Fabra ha estat pionera en la implantació d'aquests models de màsters propis: "És la universitat pública catalana de creació més recent, i un dels artífexs en va ser Andreu Mas-Colell, actual conseller d'Economia i Coneixement . Des del principi, la UPF s'ha creat amb la idea que el grau només és l'inici de la carrera i que després cal passar a estudis especialitzats".

A més, Mir hi afegeix que també **ha estat capdavantera en la creació d'un entramat d'empreses i fundacions al seu voltant, que porta l'etiqueta Grup UPF**. Els organismes que formen part d'aquest grup són els que s'encarreguen principalment dels màsters propis en aquesta universitat. Trobem, per exemple, que **el director del Departament d'Economia i Empresa, Xavier Freixas, ho és també de dos màsters que s'ofereixen a través de la Barcelona Graduate School of Economics**. Es tracta del Màster en Estratègia i Gestió Creativa de la Marca, que té un cost de 8.350 euros per 60 crèdits, i del Màster Universitari en Banca i Finances, de 10.650 euros per 60 crèdits. En el segon cas, no es tracta d'un màster propi, sinó oficial, però el preu indica fins a quin punt ha arribat la desregulació de preus en els centres universitaris gràcies a l'entramat de fundacions i empreses adscrites.

El mateix succeeix a Bellaterra amb l'**Escola Fundació Universitat Autònoma de Barcelona-Formació**. CRÍTIC ha obtingut, gràcies al fet que ho van penjar temporalment en format obert a la xarxa, el pressupost per al 2015/2016 del Màster Universitari en Comptabilitat Superior i Auditoria, que s'ofereix a un preu de 4.400 euros per 60 crèdits. Es tracta d'un màster oficial, però que en lloc de gestionar-lo un departament de la universitat, ho fa una fundació. D'aquesta manera, **poden esquivar les normatives de contractació pública i tant qui el coordina com qui hi imparteix classes cobren a part del seu salari**. Al pressupost detallen que destinaran 11.000 euros a les persones que el dirigeixin i coordinin i que per cada hora de docència pagaran 100 euros. Des de la CGT asseguren que en molts casos el que es paga tant per coordinació com per hora de docència és molt superior, però que són dades que no són d'accés públic.

Mirant a Europa?

Entrevistat per CRÍTIC, el secretari d'Universitats i Recerca, **Antoni Castellà, explica que "la implementació dels graus de 3 anys és una reivindicació històrica del sistema universitari català"**. I hi afegeix que aquest canvi "ens equipara amb Europa, on hi ha sistemes de 3 anys, sistemes que combinen els graus de 3 i 4 anys, però en cap cas sistemes únicament de 4 anys".

Però Jordi Mir qüestiona el discurs europeista de Castellà: "Els defensors de la reforma argumenten que el nou model ens equipara amb el centre i el nord d'Europa, però s'obliden que allà el que paguen els estudiants per curs universitari és molt inferior al que s'hi paga aquí. L'informe *La financiación de las universidades públicas en Cataluña, 1996-2014*, de l'Observatori del Sistema Universitari, revela que, mentre les aportacions dels estudiants a Catalunya representaven el 2013 el 26% de les despeses totals de les universitats públiques, resulta que en països com França, Bèlgica, Alemanya, Suècia o Finlàndia no arriben ni al 5%.

Davant d'aquestes dades i de la seva pròpia experiència, Jordi Mir es mostra preocupat perquè "el sistema universitari català va cap a un model molt més semblant als dels Estats Units, on les famílies han d'estalviar per portar el fill o la filla a la universitat, que no pas cap a un model centreeuropeu, on s'entén que la universitat forma part de l'Estat del benestar i, per tant, té un cost molt petit perquè tothom hi pugui accedir". Segons ell, "els augments continuats de matrícula que han viscut les universitats catalanes els darrers anys ens porten cada vegada més cap a un model anglosaxó". I,

en la seva conclusió, el sistema 3+2 va en aquesta direcció.